

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО: 18.05.2017

Орг. јед.	Број	Правна	Функција
08	1646		

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Одлуком Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу број: IV-02-380/26 од 12. 04. 2017. године, образована је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Жарка Браковића, под називом „Контрола насилничког имовинског криминалитета“ у саставу: проф. др Снежана Соковић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, проф. др Горан Илић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду и проф. др Бранислав Симоновић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу. Након детаљног прегледа и анализе писаног рада, Комисија подноси Већу следећи:

ИЗВЕШТАЈ

I. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Основни биографски подаци

Браковић Жарко од оца Рада, рођен је 25.11.1964 године у Приштини. Основну школу завршио је са одличним успехом. Средњу школу унутрашњих послова завршио је 1983. године такође са одличним успехом, као други у рангу. Након запажених радних резултата 1984. године упућен је на школовање на Војну академију КоВ коју завршава 1988. године, са просеком 8,00. Последипломске магистарске студије на Правном факултету Универзитета у Приштини, на кривичноправном смеру уписао је 2000. године, а на Факултету безбедности у Београду, 2007. године, одбраном специјалистичког рада, завршио је специјалистичке студије из области безбедносног менаџмента из области одбране од тероризма.

Кандидат је запослен у Министарству унутрашњих послова Републике Србије од 01.07.1983. године. У досадашњој професионалној каријери обављао је послове милиционара, професора и начелника класе у средњој школи унутрашњих послова, а потом и скоро све руководне дужности у полицији укључујући и оне

најсложеније. Тренутно се налази на радном месту послови унапређења рада Дирекције полиције у Дирекцији полиције МУП-а Р. Србије.

У току досадашње професионалне каријере, више пута је награђиван и ванредно унапређиван од стране министра унутрашњих послова. Указом Председника СР Југославије одликован је Орденом Југословенске заставе II степена 07.07.1999. године. Указом Председника Републике Србије 27.05.2001. године унапређен је у чин генерал-мајора.

У својству руководиоца радне групе за специјалне јединице, у периоду 2002–2003 године, учествовао је у пројекту „Реформе Министарства унутрашњих послова“ који је реализован у сарадњи Данског Министарства спољних послова, Данског института за људска права и МУП-а Републике Србије, и изради „Документа визије реформе Министарства унутрашњих послова“ који је требало да буде стратешка платформа за реформу МУП-а.

Као представник МУП-а Републике Србије на првом састанку представника земаља Југоисточне Европе у организацији центра SECI, одржаном од 09–10.06.2003. године у Анкари, на тему сузбијања тероризма, презентовао је проблеме сузбијања тероризма у нашој земљи као и нормативне оквире области тероризма у националном законодавству.

2. Научноистраживачки рад кандидата

Учешће у истраживачким пројектима:

- *Структура и функционисање полицијске организације – традиција, стање и перспективе* (2012–2014), који је реализован на Криминалистичко-полицијској академији у Београду.

Учешће на научним и стручним скуповима:

- *Полиција и људска права након 2002. године*, Београд 20.02.2002. године, у организацији Савета Европе;
- Међународна конференција *Србија и Црна Гора – пут прикључења Евроатлантским интеграцијама*, одржана у Београду 17-18.05.2003. године;
- Округли сто *Безбедносни изазови, ризици и претње – стање и тенденције*, одржана у Београду 08.08.2003. године, у организацији Министарства Одбране СЦГ;
- Међународна научна конференција *Балкан и НАТО – заједно против тероризма*, одржана у Софији од 10-11.09.2003. године, у организацији Владе Републике Бугарске;
- Научно-стручни скуп – округли сто *Полицијска организација – традиција, стање, перспективе*, одржан у Суботици, 30-31.01.2014. године, у организацији Криминалистичко-полицијске академије и фондације „Ханс Зајдел“ из Берлина;

- Међународна конференција *Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe: Understanding Professionalism, Trust and Legitimacy*, одржана у Љубљани, Република Словенија, 15-17. 09. 2014. године, у организацији Факултета за Варностне веде, Универзитета у Марибору.

II. ОПШТА ОЦЕНА РАДА У СКЛАДУ СА ПРАВИЛНИКОМ УНИВЕРЗИТЕТА О ПРИЈАВИ, ИЗРАДИ И ОДБРАНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ (Прилог бр. 2. тачка 2.)

1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Значај и допринос докторске дисертације кандидата Жарка Браковића, под називом „**Контрола насилничког имовинског криминалитета**“, огледа се не само у обogaћивању корпуса савремених криминалошких и криминалистичких сазнања о моделима превентивне делатности и њиховом утицају на контролу криминалитета, већ се могу ценити и у светлу нужних напора на креирању адекватне стратегије у контроли савремених криминалних активности како на простору Републике Србије тако и шире, с обзиром на већ постојећи и све израженији међународни карактер криминала.

Пажња научне и стручне јавности све више је усмерена ка криминалитету и њему сродним појавама, а посебно према стратегијама супротстављања и могућностима контроле како обима тако и облика испољавања криминалних понашања. Криминалитет је тема и чест предмет изучавања криминологије, кривичног права и уопште кривичноправних наука. Исправно се констатује да се ради о феномену прилично „неухватљивом“, за дефинисање, пре свега због врло хетерогених форми испољавања, односно великог броја кривичних дела и других девијантних понашања који га чине.

Појам криминалитета обухвата широк спектар деловања и активности појединаца и организованих група у неком друштву. Он представља социјално најтежу девијацију која се по правилу испољава кроз кршење законских прописа и легалног поретка. Ширење криминала у друштву угрожава функционисање свих важнијих друштвених институција, те је из тог разлога криминалитет најтипичнији показатељ друштвене дезорганизације. Криминалитет је друштвени феномен који има своје карактеристичне особности. Најчешће карактеристике криминалитета су: његова разноврсност, висок степен друштвене опасности, обим и тзв. „тамна бројка криминалитета“, и слично.

Разноврсност криминалитета подразумева да се у склопу овог феномена појављују различите садржине противправних понашања људи. Облици криминалитета су бројни и разноврсни, отуда и његови различити видови, то јест, врсте: класични, привредни, организовани, итд.

Неспорна карактеристика криминалитета је висок степен друштвене опасности овог облика угрожавања безбедности. Криминализовано друштво не

може да оствари потребну стабилност и заједништво, тако потребно за остваривање сваког облика безбедности. Друштвена опасност криминалитета подједнако угрожава и државу и грађане.

Различити облици криминалитета имају своје специфичне или појединачне услове или узроке. Организовано друштво настоји да својим активностима делује на те услове и узроке, у жељи да смањи могућност за испољавање криминалитета и осталих девијантних понашања. Ако пођемо од тога да објашњење сваке појаве, па и криминалитета, нужно подразумева усвајање одређеног теоретског знања, од значаја за разумевање криминалитета уопште, а самим тим и контроле криминалитета од значаја су различите криминолошке теорије. Методе криминологије су посебно коришћене у делу рада који се односи на давање објашњења како друштвено окружење утиче на стварање услова за вршење кривичних дела насилничког имовинског криминалитета.

У савременом свету постоји низ различитих приступа и модела контроле криминалитета, међутим, ни за један досада примењени модел не може се рећи да је дао очекиване резултате, нити да је у значајној мери смањео друштвену опасност ових дела. Стога, тема представља, претпостављени допринос покушајима моделирања контроле криминалитета, као и осмишљавању визије у ком правцу у нашим условима развијати контролу насилничког имовинског криминалитета у складу са испољеним појавним облицима у друштвеној пракси.

Предмет докторске дисертације обухвата теоријске и практичне аспекте концепта контроле насилничког имовинског криминалитета, односно њен значај као новог модела реаговања на криминалитет, насталог и условљеног савременим токовима у сфери социјално-економских и политичких односа, које карактеришу различите глобалне тенденције у развоју модерног друштва и државе.

Проблематика докторске дисертације третира и одређене недоумице у погледу терминолошког одређења појма контроле криминалитета. Контрола криминалитета према одређењу које кандидат усваја, обухвата, у садржинском смислу све оно што се у претходном периоду подразумевало под појмовима спречавања и сузбијања криминалитета, али сада значајно унапређенији систем организације свих надлежних субјеката који учествују у њеној реализацији.

Контрола криминалитета посматра се и схвата као систем могућих мера које се предузимају у циљу смањења криминалитета. Првенствено се превентивна компонента контроле истиче као неопходан услов успешног супротстављања свим облицима криминалитета путем предвиђања могућих друштвених процеса, односа и услова који могу погодовати настанку криминалних и уопште девијантних понашања појединаца. Такође, под контролом криминалитета подразумева се и репресивно реаговање на криминално и девијантно понашање појединаца и друштвених група кроз активности полицијских и правосудних органа.

Усмереност на контролу криминалитета, односно на њену превентивну и репресивну компоненту, као део предмета теме, резултирали су конкретним предлозима и препорукама како да се на практичном плану побољша ефикасност и успешност органа формалне социјалне контроле у борби против криминалитета.

Са друге стране, предмет докторске дисертације усмерен је на насилнички криминалитет, односно насилнички имовински криминалитет, који се манифестује кроз кривична дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде. При томе, у

одређивању појма насилничког криминалитета кандидат се опредељује за гледиште да у исти спадају она кривична дела код којих се ради постизања одређеног циља користи напад на жртву или се њиме прети. Ова врста криминалитета сагледава се на начин да се усваја становиште да је чине традиционални и нови облици. Традиционални облици насилничког криминалитета јесу убиства, телесне повреде, силовања, али се у ову групу морају сврстати и кривична дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде као специфична дела, која су до сада класификована као деликти имовинског криминалитета. Међутим, ова три кривична дела чине посебну групу насилничког имовинског криминалитета јер је сила која се користи приликом њиховог извршења усмерена на долажење у посед одређених добара или на њихово задржавање.

Дакле, предмет докторске дисертације је контрола насилничког имовинског криминалитета третирана као нови концепт друштвене реакције, који подразумева све оно што и спречавање и сузбијање ове врсте криминалитета, али уважава и савремене приступе третирању криминалних понашања, те у област друштвене реакције на криминалитет уводи и отвара нека нова питања.

2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Комисија сматра да докторска дисертација под називом „**Контрола насилничког имовинског криминалитета**“, представља резултат оригиналног научног рада кандидата Жарка Браковића у области кривичноправних наука. Докторска дисертација садржи све потребне елементе оригиналног, квалитетног, научног и стручног истраживања. Следећи научно засноване методолошке поступке, кандидат аналитички приступа предмету истраживања, свеобухватно га сагледава и доноси утемељене закључке. Приказујући како модел контроле насилничког имовинског криминалитета може унапредити ефикасност у оквиру превенције и репресије криминалитета, кандидат је резултатима истраживања допринео развоју кривичноправних наука. Такође, кандидат афирмише нова истраживања ове изузетно значајне области.

Кандидат је проучио и користио обимну и правилно одабрану, релевантну домаћу и инострану литературу из области која је предмет истраживања. Избор литературе је примерен задатом циљу истраживања, што је кандидату омогућило да изврши квалитетну анализу и дође до валидних научно фондираних закључака.

Кандидат Жарко Браковић показао је неопходну умешност, критичност и способност за самостални научни рад бавећи се темом која захтева интердисциплинарна и мултидисциплинарна знања из области криминологије, кривичног права, криминалистике и безбедности.

3. Преглед остварених резултата рада кандидата у научној области

Кандидат Жарко Браковић је у свом досадашњем научном раду објавио већи број радова из научних области криминолошких, правних, безбедносних и криминалистичких наука:

- Браковић, Ж., Радовић, Т., *Жандармерија у Србији кроз законе и друге прописе* – монографија, Обележја, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2011. УДК 340.134:351.742(497.11)“18/20“; ИСБН 978-86-83563-80-7; COBISS.SR-ID 184279052.
- Браковић, Ж., *Организација полицијског система у Шпанији*, Безбедност, Год. 53, бр. 3, 2011., стр. 181-201. УДК 351.741 (460); ИССН 0409-2953; COBISS.SR-ID 2999042.
- Браковић, Ж., *Упоредна анализа разбојништава у неким земљама Европе и Републици Србији*, Европско законодавство бр. 42/2012, стр. 69–92. УДК: 343.3./7 (497.11+4); , ИССН 1451 3188; COBISS.SR-ID 183321351.
- Браковић, Ж., *Организациона структура Жандармерије у Краљевини СХС и Краљевини Југославији*, У: Структура и функционисање полицијске организације – традиција, стање и перспективе – I, тематски зборник, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2013., стр. 79–105. УДК 351.741 (497.11) “18/20“; ИСБН 978-86-7020-240-5; COBISS.SR-ID 197510668.
- Браковић, Ж., Крстић Мистрицеловић, И., *Развој полицијских власти у Србији у другој половини XIX века*, У: Структура и функционисање полицијске организације – традиција, стање и перспективе – II, тематски зборник, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2013., стр. 43–59. УДК 351.74/.75:94(497.11)“1858/1882“; ИСБН 978-86-7020-263-4; COBISS.SR-ID 203350284.
- Крстић Мистрицеловић, И., Браковић, Ж., *Документа о раду власти на сузбијању хајдучије у Крагујевачкој и Пожешкој нахији у првим годинама владавине кнеза Милоша Обреновића*, У: Структура и функционисање полицијске организације – традиција, стање и перспективе – II, тематски зборник, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2013., стр. 1–18. УДК 94(497.11)(093.2); ИСБН 978-86-7020-263-4; COBISS.SR-ID 203350284.
- Браковић, Ж., Крстић Мистрицеловић И., *Устројство управе вароши Београда из 1960. године*, У: Структура и функционисање полицијске организације – традиција, стање и перспективе – III, тематски зборник, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2014., стр. 197–206. УДК 351.741 (497.11); ИСБН 978-86-7020-306-8; COBISS.SR-ID.
- Радовић, Т., Браковић, Ж., *Harmonization of the Police Law of the Republic of Serbia with the European Standards of Human Rights Protection*, Varstvoslovje / Journal of Criminal Justice and Security, Vol. 17, No. 2, 2015., pp. 243–257. UDC: 351.74:342.7 (497.11); ISSN 1580-0253.

4. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија сматра да докторска дисертација под називом „**Контрола насилничког имовинског криминалитета**“, у потпуности испуњава постављене захтеве у погледу обима и квалитета рада, с обзиром на тему која је пријављена и одобрена. Теоријска и практична истраживања одговарају наслову докторске дисертације. Може се констатовати поклапање одобрених циљева и циљева постављених у раду, затим, одобрених и примењених метода, као и одобрене и завршене структуре докторске дисертације.

5. Приказ структуре и садржаја израђене докторске дисертације

Рукопис докторске дисертације под насловом „**Контрола насилничког имовинског криминалитета**“ обима је 392 страница, од чега 372 страница текста, 14 страница пописа коришћене литературе, као и 6 страница прилога. Рукопис садржи 411 библиографских јединица, као и 834 фусноте. Дисертација је обогаћена са 99 табела, 98 графикона и једном сликом, те се састоји од увода, шест тематских делова (поглавља), закључних разматрања, прегледа коришћене литературе и прилога.

Појединачно посматрано делови рада носе следеће називе: „Уводна разматрања“ (стр.1-15), „Теоријско одређење контроле криминалитета“ (стр. 16–38), „Насилнички имовински криминалитет и нормативно одређење кривичних дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде“ (стр. 39–77), „Политика контроле насилничког имовинског криминалитета“ (стр. 78–143), „Превенција насилничког имовинског криминалитета“ (стр. 144–188), „Виктимолошки аспект контроле насилничког имовинског криминалитета“ (стр. 189–236), „Резултати емпиријског истраживања“ (стр. 237–353), „Закључна разматрања и препоруке“ (стр. 354–366).

У уводном делу дисертације кандидат је формулисао проблем истраживања и, уважавајући принципе научне методологије, одредио предмет истраживања, циљеве рада, хипотетички оквир истраживања, методе које ће користити у истраживању и образложио научну и друштвену оправданост истраживања. Полазећи од наведених разлога, предмет истраживања овог рада обухвата теоријске и практичне аспекте концепта контроле насилничког имовинског криминалитета, односно њен значај као новог модела реаговања на криминалитет, насталог и условљеног савременим токовима у сфери социјално-економских и политичких односа, које карактеришу различите глобалне тенденције у развоју модерног друштва и државе, а које су погодиле његовом настанку. Са аспекта научно-дисциплинарног одређења предмета истраживања, кандидат истиче да је предмет истраживања сложен и вешеслојан, полазећи од тога да се његовим проучавањем бави већи број научних дисциплина из области кривичног права али и других научних дисциплина из области других друштвених наука, што потврђује интердисциплинарни карактер предмета истраживања.

Као циљ истраживања кандидат одређује стицање знања на нивоу научне дескрипције, а у одређеној мери научне класификације и научне експланације предмета истраживања. Свеобухватни циљ који кандидат жели постићи изразом јесте теоријско и емпиријско истраживање насилничког имовинског криминалитета као кривичноправног, криминолошког, криминалистичког и безбедносног проблема, као и проучавање контроле ове врсте криминалитета односно ефикасних метода у његовом супротстављању.

Избор метода истраживања прилагођен је теоријском и емпиријском карактеру и циљу истраживања, комплексности проблема који се истражује, као и објективним могућностима да се прикупи теоријска и емпиријска грађа. Просторни обухват предмета истраживања односи се на територије оних држава које су оствариле највећи напредак када је реч о контроли криминалитета а то су пре свега земље Европске Уније, као и подручје Републике Србије. Временско одређење предмета истраживања обухвата период последњих деценија XX и прве деценије XXI века, пре свега из разлога јер се о контроли криминалитета као облику друштвеног реаговања на криминалитет говори тек у новије време.

На крају кандидат указује и на основне разлоге који оправдавају предузето истраживање, а пре свега чињеницу да, иако је реч о актуелној теми, у нашој литератури, али и пракси, није учињено довољно напора како би се сагледао значај контроле насилничког имовинског криминалитета на смањење пре свега ове врсте криминалитета, али и на укупно редуковање криминалитета.

Први део дисертације носи назив: „Теоријско одређење контроле криминалитета“, садржи четири поглавља: „Генеза друштвеног реаговања на криминалитет“, „Превенција и репресија“, „Контрола криминалитета“ и „Контрола криминалитета у Републици Србији“.

Кандидат је изнео основне теоријске поставке о контроли криминалитета, то јест, на првом месту генезу друштвеног реаговања на криминалитет. Овако широко посматрање потребно је због тога што се о контроли криминалитета не може говорити без познавања теоријских ставова о супротстављању криминалитету кроз историју људског друштва. Одређују се и појмови превенције и репресије, као и сам појам контроле криминалитета, уз јасан приказ друштвено историјског контекста саме контроле криминалитета. У овом делу рада кандидат даје коментар неких тенденција и недоумица у савременим научним схватањима истог. На крају овог дела презентује и стање контроле криминалитета у Републици Србији. Концепт контроле криминалитета се посматра као део друштвене реакције на криминалитет који усмерава кривичноправни систем и све остале субјекте у правцу предузимања ефикасних мера пре свега у његовој превенцији.

Други део дисертације садржи назив „Насилнички имовински криминалитет и нормативно одређење кривичних дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде“, подељен је у четири поглавља: „Појам и обележја насилничког криминалитета“, „Насилнички имовински криминалитет – појам, облици и карактеристике“, „Нормативно одређење кривичних дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде – компаративни осврт“ и „Нормативно одређење кривичних дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде у актуелном кривичном закону Републике Србије“.

Кандидат је овај део посветио феномену насилничког имовинског криминалитета односно појму, обележјима, облицима и карактеристикама ове врсте кривичних дела. Следи упоредна анализа нормативних решења у прописивању кривичних дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде у домаћем и страном законодавству. Кривичним делима разбојништва, разбојничке крађе и изнуде приступа се на свеобухватан начин у теоријском смислу, у правцу разрешавања теоријских дилема њихових инкриминација у различитим законодавствима, али и на практичан начин кроз емпиријско истраживање односно феноменологију ове врсте криминалитета.

Трећи део дисертације носи назив: „Политика контроле насилничког имовинског криминалитета“ и садржи шест поглавља: „Политика сузбијања криминалитета“, Кривично право и политика контроле насилничког имовинског криминалитета“, „Положај и улога полиције у контроли насилничког имовинског криминалитета“, „Положај и улога правосудних органа и казних установа у контроли насилничког имовинског криминалитета“, „Други државни органи и њихова улога у контроли насилничког имовинског криминалитета“ и „Међународна сарадња у функцији контроле насилничког имовинског криминалитета“.

Овај део посвећен је разматрањима везаним за политику сузбијања насилничког имовинског криминалитета, то јест, кривичноправној политици сузбијања ових кривичних дела и савременим кретањима у истој. Посебна пажња усмерена је на делатност полиције у откривању и расветљавању кривичних дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде. Такође, поред полицијске делатности, постоји и тежња да се сагледа улога и значај тужилаштва и кривичног суда у сузбијању ових кривичних дела. На критички начин покушава се образложити сарадња, као и њен изостанак између полиције и тужилаштва, кључних субјеката у истражи кривичних дела насилничког имовинског криминалитета. Такође, извршена је и анализа појединих кривичних санкција изречених учиниоцима неких кривичних дела из ове области. У овом делу кандидат сагледава и међународне аспекте контроле насилничког криминалитета, односно глобалне тенденције у контроли криминалитета. Облици међународне сарадње у области супротстављања насилничком криминалитету и њихова ефикасност такође су предмет научне обраде у овом делу теме. Обрађено је и укључивање Србије у међународне процесе који на глобалном плану подразумевају сарадњу са већ постојећим институционалним видовима сарадње држава ЕУ, кроз сарадњу са Европском полицијском мрежом (Europol) и Европским одељењем за судску сарадњу (Eurojust).

Четврти део дисертације носи назив: „Превенција насилничког имовинског криминалитета“ и чини га четири поглавља: „Значај нормативног регулисања превенције криминалитета“, „Облици друштвене превенције криминалитета“, „Ситуациона превенција криминалитета“ и „Превентивна делатност недржавних субјеката у контроли насилничког имовинског криминалитета“.

Кандидат истражује облике превенције насилничког имовинског криминалитета, односно кривичних дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде. Обрађени су значај нормативног регулисања превенције криминалитета и облици друштвене превенције, као и ситуациона превенција. Нормирање превенције

криминалитета уопште, као и мера ситуационе превенције код појединих кривичних дела са високим степеном друштвене опасности узима се као неопходан предуслов за успешно превентивно деловање. Даље истраживање усмерено је на делатност недржавних субјеката на контроли насилничког имовинског криминалитета. Кандидат дефинише субјекте, презентује њихова законска овлашћења у овом домену, анализира различите облике њихове делатности који су у функцији контроле насилничког имовинског криминалитета и значај кохерентног односа недржавних и државних субјеката ради њеног унапређења.

Пети део дисертације носи назив: „Виктимолошки аспект контроле насилничког имовинског криминалитета“ и подељен је у четири дела: „Виктимолошки прилаз насилничком имовинском криминалитету“, „Феноменолошки аспект виктимизације насилничким имовинским криминалитетом“, „Значај сагледавања улоге жртава насилничког имовинског криминалитета за контролу криминалитета“ и „Превенција примарне виктимизације жртава насилничког имовинског криминалитета“.

У овом делу рада обрађен је виктимолошки аспект контроле насилничког имовинског криминалитета. Кандидат детаљно третира многа занимљива питања везана за виктимизацију жртава ове врсте криминалитета, јер сматра да јеу овом домену могуће постићи значајан напредак у унапређењу саме контроле криминалитета. Презентује потпуни феноменолошки аспект виктимизације насилничким имовинским криминалитетом. Истовремено, указује на значај сагледавања улоге жртава ових кривичних дела на контролу криминалитета и потпуно анализира виктимолошке карактеристике жртве, профил и карактеристике учинилаца и типологију саме виктимизације. И на крају из свих претходних анализа, утврђује значај примарне виктимолошке превенције у контроли насилничког имовинског криминалитета.

Резултати емпиријског истраживања приказани су у шестом делу рада и он се састоји од три поглавља: „Концептуални оквир и дизајн истраживања“, „Интерпретација Резултата истраживања“ и „Закључци о резултатима емпиријског истраживања“.

Исправан је приступ да се њихово збирно приказивање изврши у посебном делу расправе ради прегледнијег сагледавања. На тај начин, у крајњем домету ове дисертације, дат је допринос квалитенијем и поузданијем доношењу закључака и провери постављених хипотетичких ставова кандидата. Приказани резултати истраживања које је спроведено доприносе напорима који се чине у правцу успешније контроле насилничког имовинског криминалитета, али и смањењу криминалитета уопште, посебно оног његовог дела који са собом носи висок степен друштвене опасности.

У првом поглављу под насловом „Концептуални оквир и дизајн истраживања“, кандидат представља оквир истраживања, наводећи да је квантитативно емпиријско истраживање обављено у казнено поправном заводу у Сремској Митровици у периоду јул-август 2013. године, анонимним анкетањем, коришћењем анкетног упитника као инструмента истраживања. Кандидат истиче да је узорак по врсти „неслучајни“ а по типу „намерни“ и састојао се од 120 лица која су се налазила у казнено поправном заводу Сремска Митровица на издржавању казне затвора, због извршеног кривичног дела разбојништва и тешки

случајеви разбојничке крађе и разбојништва. Наводи да истраживање није могло да се обави са учиниоцима других кривичних дела насилничког имовинског криминалитета, због тога што је њихов број био занемарљив. Три анкетна упитника упитника нису била у довољној мери попуњена и нису се могла користити, тако да је валидан узорак представљало 117 анкетних упитника. Због специфичности испитиване популације и амбијенталних услова у којима се оно спроводило, кандидат наводи да је предузео све мере како би оно било спроведено у складу са свим постулатима истраживачке етике. Из тог разлога и потребе за обезбеђењем апсолутне анонимности како би се обезбедио висок ниво аутентичности њиховог мишљења израженог у одговорима у анкети, обезбедио је непрозирну кутију у којима су испитаници сами одлагали своје попуњене анкетне упитнике. Кандидат наводи да је у циљу извођења што прецизнијих резултата, извршио обраду и анализа добијених података. Статистичка обрада комплетног узорка извршена је формирањем одговарајуће базе података уз коришћење адекватног компјутерског програма за обраду статистичких података. У складу са постављеним циљевима, резултати су анализирани дескриптивним методама, укључујући мере централне тенденције, мере варијабилитета и показатеље структуре исказаних у виду процената. Повезаност варијабли испитана је применом Пеарсоновог хи-квадрат теста или Фишеровог теста тачне вероватноће. У процесу тестирања статистичких хипотеза, за доношење одлуке о статистичкој значајности узет је ниво (алфа ниво) од 0.05. Резултати су приказани одговарајућим графичким моделима како би се остварио што потпунији увид у резултате истраживања.

У другом поглављу „Интерпретација резултата истраживања“, кандидат најпре даје дескриптивни приказ социодемографских карактеристика испитаника, потом врши анализу криминолошких фактора који су од значаја за извршење кривичног дела разбојништва. Кандидат презентује криминалне каријере испитаника и упоредном анализом различитих варијабли изводи закључке о степену утицаја различитих фактора на криминалну каријеру учинилаца ових кривичних дела. У даљем раду кандидат испитује карактеристике припремања извршења кривичног дела разбојништва. Посебно је значајно што он изводи компарацију припремања у односу на различите објекте извршења дела и анализира како различите варијабле утичу на поједине објекте. Од великог значаја су резултати провере ставова испитаника у односу на различите фазе извршења кривичног дела. Анализом ових резултата кандидат изводи закључке о неопходности имплементације различитих превентивних стратегија, које могу имати утицаја на повећање нивоа контроле насилничког имовинског криминалитета.

У трећем поглављу „Закључци о резултатима истраживања“, кандидат анализом резултата презентује који су најдоминантнији генератори извршења кривичног дела разбојништва, степен угрожености појединих мета/објеката, најчешћу употребу оружја приликом извршења овог дела али и предлаже различите превентивне стратегије које могу имати утицаја на смањење извршења овог кривичног дела.

У завршном седмом делу, дисертација садржи закључна разматрања, верификовање резултата истраживања, као и каталог предлога (*de lege ferenda*) у

циљу унапређења организационе структуре и ефикасности свих надлежних субјеката који учествују у контроли насилничког имовинског криминалитета.

6. Научни резултати докторске дисертације

Истраживањем су поткрепљене полазне хипотезе да организационо и садржинско утемељење контроле насилничког имовинског криминалитета кроз одређивање конкретних активности превентивног и репресивног карактера, као и свих других активности и поступака који имају за циљ супротстављање овој врсти и облицима криминалитета, утиче на смањење, учесталост и њихову трансформацију у облике нижег степена друштвене опасности.

На основу теоријског и емпиријског истраживања која су обављена у функцији сагледавања мера које је неопходно предузимати на контроли насилничког имовинског криминалитета, кандидат се залаже за следеће:

1. Подела одговорности, децентрализација превенције криминалитета, уз реакцију унапред моделираним средствима пре него што се нежељена манифестација догоди, основна су поставка новог друштвеног концепта реаговања на криминалитет, који се дефинише као контрола криминалитета;
2. Да тежиште рада свих субјеката формалне социјалне контроле код нас не буде усмерено само на реактивни приступ криминалитету;
3. Да се контрола криминалитета успостави на начин који обухвата хијерархијски реконфигурисано организационо јединство свих субјеката формалне и неформалне социјалне контроле криминалитета, чија је надлежност предузимање мера на превенцији и репресији криминалитета;
4. Да се превенција криминалитета у нашој земљи правно утемељи у складу са правном регулативом Европске уније. Евидентно је да код нас на нормативном плану није учињено довољно напора како би се нормирала надлежност, организација и садржај мера и поступака усмерених на превенцију криминалитета, укључујући и оне усмерене на превенцију извршења појединих кривичних дела;
5. Постоји јасно теоријско одређење социјалне превенције криминалитета и у складу са тиме и прецизно дефинисани објекти, на које се односе мере опште, посебне и индивидуалне социјалне превенције. Постоји потреба да мере које се артикулишу буду пажљиво осмишљене, јер дисхармоничан приступ креирању ових мера, нарочито мера опште социјалне превенције, може бити веома контрапродуктиван основној идеји превенције криминалитета;
6. Прецизно одређење хијерархијске надлежности формалних и неформалних субјеката социјалне превенције криминалитета, из чега би произашла и њихова одговорност, кључан је фактор одрживости и балансираности мера које они треба да реализују;
7. Да се изменом ситуационих околности може значајно утицати на смањење насилничког имовинског криминалитета, за шта постоје значајне теоријске и емпиријске претпоставке;

8. Да су службеници приватне безбедности, обављањем редовне делатности на обезбеђењу објеката који су због својих карактеристика под повећаним ризиком од угрожавања насилничким имовинским криминалитетом, предиспонирани да предузимањем правилних превентивних мера утичу на смањење стопе извршења ових кривичних дела;
9. Да се легислативом јасно и недвосмислено акцентују објекти са повећаним ризиком од извршења кривичних дела чија је друштвена опасност већа (нарочито насилничког имовинског криминалитета).
10. Да је нормативно одређење нивоа овлашћења која су прописана службеницима обезбеђења неопходно прецизније садржински одредити, како би се могла у пракси имплементирати у пуном капацитету.
11. Да се међусобни однос државних и недржавних субјеката безбедности доведе на ниво који ће омогућити њихов независан рад у мери у којој је то пожељно, али и потпуно партнерски кохерентан однос у погледу контроле криминалитета, укључујући и кривична дела насилничког имовинског криминалитета.
12. Да усмерење рада субјеката формалне социјалне контроле иде у правцу предузимања мера на остваривање превенције криминалитета, како би имало утицаја на смањење стопе криминалитета. Репресивне активности којим се остварује ефикасно процесуирање учинилаца генеришу остваривања генералне и специјалне превенције у пуном обиму;
13. Да избор и имплементација адекватног модела полицијског рада у контроли криминалитета ствара темељне основе ка његовој успешној контроли. Модели који су усмерени на проактивни приступ полиције предиспониранији су остваривању овог циља у односу на моделе који нуде реактивни приступ;
14. Да криминалистичка контрола, као једна од примарних превентивних мера полиције, ако се предузима уз поштовање свих начела, може бити афирмативан инструмент у контроли насилничког имовинског криминалитета;
15. Да се подизањем квалитативног и квантитативног нивоа реактивне функције полиције у контроли насилничког имовинског криминалитета могу обезбедити квалитетнији докази и, на бази тога, ефикасније откривати и процесуирати учиниоци ових кривичних дела. Уз примену адекватних санкција ово може деловати подстицајно и на друге механизме и субјекте социјалне контроле;
16. Да се применом савремених стратегија полицијског деловања може значајно повећати ниво контроле насилничког имовинског криминалитета. Криминолошка анализа просторне и временске дистрибуције ове врсте криминалитета омогућује њено прецизно мапирање.
17. Да иницирање кривичног поступка тек када се обезбеде релевантни докази, који могу да резултирају адекватном кривичном санкцијом, тужилаштво може допринети већој контроли ове врсте криминалитета. Ова чињеница се посебно односи за кривично дело изнуде;

18. Да унапређење ефикасности вођења и трајања кривичног поступка, може допринети остваривању сврхе генералне и специјалне превенције насилничког имовинског криминалитета;
19. Да се консеквентнијом казненом политиком и анализом сврсисходности појединих кривичних санкција, може остварити већи превентивни утицај на учиниоце и смањи број поврата у извршењу кривичних дела насилничког имовинског криминалитета;
20. Практично унапређење превенције виктимизације, као значајног фактора контроле насилничког имовинског криминалитета и изради превентивних виктимолошких препорука на бази озбиљне, релевантне и методолошке фундиране виктимолошке и криминалистичке анализе ;
21. Да се подстицањем и унапређењем процедура пријављивања ових кривичних дела смањи његова тамна бројка јер она може имати квалитативног значаја на повећање респектабилности криминолошких анализа, које обезбеђују израду квалитетнијих стратегија превенције насилничким имовинским криминалитетом;
22. Да примарна виктимолошка превенција или превенција примарне виктимизације, као и код других облика криминалитета, нужно има најдоминантније место приликом креирања виктимолошких мера усмерених на превенцију насилничког имовинског криминалитета;

Један од веома важних резултата до којих је кандидат дошао у свом раду на изради дисертације су и препоруке и предлози *de lege ferenda* који, по мишљењу кандидата треба да доведу до унапређења контроле насилничког имовинског криминалитета али и криминалитета уопште. Међу не малим бројем предлога и препорука овог карактера, посебно треба поменути следеће:

1. Постизање опште друштвеног консензуса о потреби дефинисања стратешког опредељења друштва, када су у питању девијантна и криминална понашања, отворило би могућност темељнијем приступу овом феномену. Уважавајући генезу криминалитета на нашим просторима, поштујући културолошке специфичности нашег друштва, несумњиво је да би проактивни приступ овом проблему, садржан у контроли криминалитета, требало да буде доминантан;
2. Нормирање превенције криминалитета којом би се обезбедило кохерентно уређење ове материје, чиме би се створиле неопходне претпоставке за ефикасно подизање квалитета примене практичних мера из ове области. То би подразумевало и дефинисање подстицајних мера које би омогућиле доследније спровођење планираних активности, укључујући и механизме контроле њихове примене;
3. Стварање нормативних и организационих претпоставки, како би се обезбедили предуслови за успостављање реконфигурисаног комплекса свих узајамно зависних структура с циљем успостављања контроле криминалитета у њеном пуном капацитету. Овим би се оствариле стратешке одреднице друштва у домену криминалитета;

4. Функционално и садржински, на најширој могућој основи, дефинисање различитих кругова одговорности у контроли криминалитета, истовремено би омогућило и њену децентрализацију.
5. Прецизно, недвосмислено и конзистентно опредељење обавеза свим субјектима у контроли криминалитета, што би омогућило ревидирање контекста надлежности постојећим структурама, и њихово превођење у нови оперативни комплекс. Конституисањем недостајућих организационих структура заокружио би се целокупан систем;
6. Конституисање службе за превенцију криминалитета, која би се институционално бавила превенцијом и координацијом активности свих надлежних формалних и неформалних субјеката, чиме би се успоставило централно тело за превенцију криминалитета. Предмет интересовања би могла бити превенција усмерена на учиниоца, жртву и ситуацију;
7. Резултати дубинске анализе свих фактора који имају утицаја на све већи број дисфункционалних породица омогућили би креирање мера које би овај проблем могле довести у прихватљиве границе;
8. Примерена легислативна решења омогућила би значајнији утицај породице на креирање друштвено одговорног става према позитивним друштвеним вредностима, а истовремено обесхрабрила понашања која нису у духу са тиме;
9. Постоји потреба да мере опште, посебне и индивидуалне социјалне превенције буду усмерене према свим актерима делинквентног понашања. Истовремено, систематично креирање негативног става социјалног окружења према делинквентном понашању одражавало би и став према делинквенту (морална осуда делинквентног понашања);
10. Имплементирање стандардизованог информационог система, што би омогућило праћење целокупног тока поступка од пријављивања/евидентирања кривичног дела, оптужења, изрицања пресуде до реализације правоснажне кривичне санкције;
11. Организационо и садржинско унапређење квантитативних и квалитативних евиденција које се воде и ажурирају у МУП-а, тужилаштву, суду и установама за извршење кривичних санкција;
12. Објективније презентовање стања у области праћења криминалитета и остваривање стимулативнијег утицаја на надлежне институције, задужене за непосредно сузбијање криминалитета;
13. Критичка анализа спровођења криминалистичке контроле лица омогућила би њено свестрано сагледавање као превентивног института контроле криминалитета и у погледу смањења броја поврата;
14. Велики број поврата налаже потребу свеобухватне анализе утицаја важећих програма и метода ресоцијализације осуђених лица која се налазе на издржавању казне затвора и, у складу са резултатима, кориговање одређених програма и метода;
15. Стварање нормативних претпоставки како би се овлашћеним полицијским службеницима омогућило остваривање увида у одређене евиденције о лицима, које се воде у установама за извршење кривичних санкција;

16. Свеобухватнији приступ проблему наркоманије као генератору криминалитета, посебно насилничког имовинског;
17. Превентивни едукативни програми, прилагођени узрастном добу, који би се спроводили почев од основне школе;
18. Прописивање подстицајних мера наркоманима који се налазе на издржавању казне затвора, у циљу њиховог добровољног учешћа у програмима лечења од зависности;
19. Подзаконска регулатива, којом би се регулисале обавезе у погледу располагања готовим новцем и одређеним вредностима (минимални услови у пословању чувања и транспорта новца и других вредности), имала би значајан превентивни ефекат на извршење кривичних дела насилничког имовинског криминалитета;
20. У складу са позитивним искуствима других земаља, образовање службе унутар полиције, која би се бавила сарадњом, превентивним и инспекцијским надзором спровођења прописа о раду фирми и лица која обављају послове обезбеђења, омогућило би повећање нивоа контроле насилничког имовинског криминалитета;
21. Различите подстицајне мере усмерене на унапређење пријављивања кривичних дела насилничког имовинског криминалитета смањиле би тамну бројку ових дела. Ово би имало утицаја и на спровођење мера примарне виктимолошке превенције криминалитета, чиме би се избегла поновна виктимизација;
22. Искључивањем из кривичноправног система тзв. „бенигног криминалитета“ оставило би се довољно простора кривичнопроцесним субјектима да се максимално ефикасно посвете сузбијању тзв. „опасног криминалитета“ у који, свакако, спада и насилнички имовински криминалитет;
23. Због високог степена друштвене опасности, кривична дела насилничког имовинског криминалитета требало би да буду предмет посебне пажње полиције;
24. Адекватан нормативноправни оквир омогућио би организационо конституисање и хијерархијско устројство виктимолошке превенције криминалитета у Републици Србији. Примарна превенција виктимизације насилничким имовинским криминалитетом обезбедила би значајан позитивни утицај на његову контролу;
25. Изучавање квантитативних и квалитативних карактеристика виктимизације насилничким имовинским криминалитетом, њених манифестација, субјективних виктимогених предиспозиција жртава, омогућиће устројавање механизма за идентификацију виктимогених предиспозиција код потенцијалних жртава. Пројектовање и имплементација најцелисходнијих мера и најделотворнијих метода утицаја на жртву обезбедили би повећање њихових заштитних виктимолошких потенцијала;
26. Правна, здравствена, психолошка, материјална и нематеријална консолидација жртава насилничког имовинског криминалитета, и уопште свих жртава криминалне виктимизације, омогућила би њихову реинтеграцију у социјалном окружењу, без штетних последица по њих;

27. Стандардизовање потребних минималних виктимолошких предиспозиција за рад у професијама које су изложеније повећаном ризику од виктимизације насилничким имовинским криминалитетом омогућило би смањење психолошких последица који се манифестују код жртве. Едукација радника који већ раде у тим институцијама подигла би њихове професионалне и психолошке референце на пожељан ниво.

7. Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

Докторска дисертација кандидата Жарка Браковића под називом „**Контрола насилничког имовинског криминалитета**“ има одговарајући значај у виду критичког сагледавања постојеће организације и облика примене одређених средстава и метода у контроли криминалитета, као и указивање на поједине факторе који негативно утичу на супротстављање насилничком имовинском криминалитету. Значај се испољава у сагледавању и анализи резултата теоријског и емпиријског истраживања који указују на практичне проблеме у раду државних органа на пољу контроле насилничког имовинског криминалитета. Посебан значај овог истраживања огледа се у указивању на константну потребу да се одмах и неизоставно почне са изналагањем решења на плану контроле насилничког имовинског криминалитета, када је нормативни аспект, а исто тако и када је реч о практичним методама његовом супротстављању. Операционализовање теме истраживања резултирало је употребљивим препорукама за даље активности и предузимање мера на плану контроле насилничког имовинског криминалитета.

Резултати теоријског и емпиријског истраживања које је кандидат спровео указују на то да су кривична дела насилничког имовинског криминалитета специфична кривична дела, како по својој правној конструкцији, профилу учинилаца, начину извршења, особеностима жртава, тако и по мерама које је неопходно предузети у циљу њихове контроле. Оне подразумевају предузимање читавог спектра комплексних и софистицираних мера превентивно-репресивног карактера од стране свих надлежних субјеката и морају бити усмерене у више праваца.

Практични резултати докторске дисертације огледају се у томе да је у раду предложен модел који представља значајно унапређење постојеће праксе. На компаративном приказу светских решења, истраживању домаће праксе и анализи слабости које се испољавају у њој, кандидат је предложио побољшања домаћег модела који би требало да буде ефикаснији у контроли криминалитета:

8. Начин презентовања резултата научној јавности

Резултати докторске дисертације биће презентовани на научним и стручним скуповима у земљи и иностранству, који ће за тему имати проблематику контроле криминалитета, као и кроз објављивање научних радова у домаћим и иностраним категорисаним часописима и зборницима. Делови садржаја дисертације могу бити коришћени и у процесу едукације полицијских службеника и студената.

III. ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА КОМИСИЈЕ

Комисија је једногласна у оцени да докторска дисертација кандидата Жарка Браковића, под називом „**Контрола насилничког имовинског криминалитета**“, садржи оригиналан научни допринос те је подобна за јавну одбрану.

IV. ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу изнете оцене рада, Комисија сматра да докторска дисертација кандидата Жарка Браковића, под називом „**Контрола насилничког имовинског криминалитета**“, испуњава све услове за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овај Извештај и одобри јавну одбрану докторске дисертације.

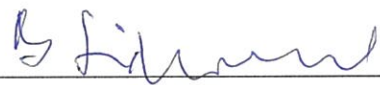
У Крагујевцу 24.04.2017.

Комисија

*Проф. др Снежана Соковић, редовни професор
Правног факултета у Крагујевцу, ужа
кривичноправна научна област*

*Проф. др Бранислав Симоновић, редовни
професор Правног факултета у Крагујевцу,
ужа кривичноправна научна област*

*Проф. др Горан Илић, редовни професор
Правног факултета у Београду,
ужа кривичноправна научна област*